

Här rullas historia ihop

Luftledningarna går i graven

I decennier har de stått givakt i snörräta led. Rakt genom skogar och mossar, genom dalar och över berg har de stolta stolparna burit elkraft hem till varenda liten stuga. Nu fälls de för att själva förvandlas till ström.

TEXT: SOFIA BARRENG
FOTO: SOFIA ERNEROT

I ETT NAFS. Försiktigt matar Frekrik Johansson in de första metrarna kabel. Därefter kan trumman på raseringsspelet börja snurra. En hel kilometer kabel får plats.

► Luffledningarna går i graven

Stolparna faller som käglor

Rapport från ett Småland i förvandling.

Först kom stormen Gudrun. Under några få timmar en lördagkväll i januari 2005 förlorade vi fotfästet. Skog, hus och vägar utsattes för ett omvälvande övergrepp och inget var sig likt.

Två år senare kom stormen Per. Nu fanns ingen återvändo.

Redan då var arbetet i full gång med att stormsäkra elförsörjningen. I skog och utmed vägar arbetade elektriker och entreprenörer sida vid sida med att gräva ner elkablar.

I SOLSKENET UTANFÖR Slätthög håller Fredrik Johansson och Johan Karlsson från Hillerstorps Schakt AB på med nästa steg i Smålands förvandling.

De raserar kraftledningar, kvar blir bara tomma ledningsgator.

När elmontörerna från Elnet Network lossat kablarna vid transformatorstationen rullar Fredrik och Johan fram i var sin grävare.

Fredrik sitter i en Komatsu PC 110R Utility med band. Den är som gjord för att kravla fram i de smala ledningsgatorna.

– Tjälén i vinter har gjort att vi tagit oss fram överallt. Vi klarar till och med surhål – en gång i alla fall, garvar Fredrik Johansson.

Om det är alldeles för blött i marken jobbar man i stället med fyrhjuling och motorsåg. Men i år har det gått att undvika.

FRAMME VID första stolpen ställer Fredrik maskinen lite vid sidan av ledningarna, han vill ju inte få dem på hytten när stolpen går ner. Sen greppar han stolpen strax under mitten med gripklon som sitter på skopan.

Långsamt vickar han fram och tillbaka. Som när man vickar loss en mjölktdand.

– De gamla stolparna sattes för hand, berättar Johan Karlsson. De är rejält kilade med sten och sitter som berget.

– Ja, och man vet inte riktigt vart de går när de väl lossnar, kommenterar Fredrik.

När marken väl släppt greppet om stolpen vänder Fredrik med hjälp av rototiltén lätt ner stolpen så att den pekar rakt fram i gatan. Johan går före och håller undan kablarna när Fredrik kör ut stolpen till närmsta stickväg.

Johan är hela tiden på sin vakt, änden på stolpen kan slå flera meter i sidled när grävaren går över en sten. Och det finns ju några såna i Småland!

SAMTLIGA BESLAG SKA skruvas bort från stolpen och nu är det dags för krafttag. Största skiftnyckeln plockas fram och Fredrik tar i för fosterlandet.

– Ibland sitter de så man får ge dem en smäll med släggan för att de ska lossna.

GJORT SITT. Märkspiken är från 1967. Under drygt fyrtio år har den här stolpen försett stugorna i skogen runt småländska Slätthög med elektricitet.

VÄXER IGEN. Inom några minuter är aluminiumkablarna borta och skogen kan börja återta marken i ledningsgatan.

FULL RULLE. Gaveln på raseringspelet går att lossa så att rullen med kabel kan läggas av.

FÖRLEGAT. En gammal teknik går i graven. Stolparna har förlorat i kampen mot naturen.

Komatsu 110R

Motor:	Direktsprutad rak fyra
Effekt:	72 kW vid 2 000 rpm
Vridmoment:	440 Nm vid 1 500 rpm
Totalvikt:	11 ton

Hitachi 130W Zaxis

Motor:	Direktsprutad rak fyra
Effekt:	69 kW vid 2 000 rpm
Vridmoment:	372 Nm vid 1 600 rpm
Totalvikt:	13,6 ton

De gamla porslinsisulatorerna och stolpens lilla hatt hamnar snart i skrotcontainern.

Nu är det dags för själva ledningen.

Johan rullar fram hjulgrävaren, en Hitachi 130W, Zaxis. Fram har han monterat en underbar manick. Ett hembygge som sitter som en smäck. Enkel teknik och etthundra procent funktion. Det är ett raseringspel att rulla in kabeln med.

Vem som en gång byggt spelet vet varken Fredrik eller Johan, men man ser direkt att en bil varit inblandad. Den fick nämligen släppa till sin bakaxel.

Lite vinkeljärn, armeringsjärn och en hydraulmotor behövdes också i konstruktionen av denna pärla.

JOHAN OCH Fredrik greppar var sin rulle eltejp och tejpar helt sonika fast de fyra kablarna på trumman. Johan äntrar hytten och rullar långsamt in kablarna samtidigt som Fredrik matar på för att det inte ska trassla sig i början.

När rullen börjar se bra ut lyfter Johan maskinen upp i luften och börjar rulla in på allvar.

Kablarna är av aluminium med en kärna av järn och är både tunna och lätta. En hel kilometer kan Johan dra ut med hjälp av kabelspelet.

När trumman är full lossar han enkelt på en gigantisk mutter och ena sidan går att plocka bort.

Eftersom trummans centrum är konisk släpper den stora kabelhärvan lätt och lastas på en släpkärra för vidare transport till skrotcontainern.

NU ÄR LEDNINGEN raserad och borta, kvar står bara enarna i en annars tom ledningsgata. Småland har ännu en gång bytt utseende.

Och stolparna som prytt vår landsbygd sedan 30-talet forslas bort för att göra en sista insats för Sverige.

De ska eldas i kraftvärmeverket i Norrköping och själva förvandlas till elström. ■

4 000 km kvar **Vänd** ►

► Luftledningarna går i graven

EN I TAGET. Ett kraftigt grepp med gripklon och sedan lite vickande fram och tillbaka – Fredrik Johansson lyfter ner ännu en elstolpe.

4 000 kilometer kvar

17 000 kilometer kabel ska grävas ner fram till år 2010. Det är nästan halvvägs runt jordklotet.

– Så här långt känns det riktigt bra, säger Conny Svensson, som är regionchef för Eon i Kronobergs och Jönköpings län.

Redan två år efter stormen Gudrun beslutades om en ny ellag, som för första gången satte ett konkret krav på funktion i elnätet. Från och med år 2011 ska inga avbrott få överstiga 24 timmar.

Redan från 2006 måste elbolagen

kompensera sina kunder för elavbrott på över 12 timmar.

Elsäkerheten ska uppnås genom att gräva ner kablar i lokalnätet, skapande av fler transformatorpunkter för reservmatning och trädsäkring av de stora kraftledningarna.

– Ännu så länge har vi hunnit gräva ner 13 000 av de 17 000 kilometrarna, berättar Conny Svensson, som ser med tillförsikt på tidsplanen.

Självklart kostar detta stora pengar, men elbolagen räknar med att kompensera sig bland annat genom minskat underhåll.

Skadorna på elnätet kommer i framtiden att bli betydligt mindre. Conny Svensson ser den förbättrade leveranssäkerheten som en stor fördel för samhället. ■